

Віктор Зільберман

ЛІБЕРАЛ

ТА ДЗЕРКАЛО

**Незвичайна містична подія, що сталася
у місті Лютера Віттенберзі**

Edition Noëma

Віктор Зільберман

Ліберал та дзеркало

Віктор Зільберман

ЛІБЕРАЛ ТА ДЗЕРКАЛО

Edition Noëma

Bibliografische Information der Deutschen Nationalbibliothek
Die Deutsche Nationalbibliothek verzeichnet diese Publikation in der
Deutschen Nationalbibliografie; detaillierte bibliografische Daten sind im
Internet über <http://dnb.d-nb.de> abrufbar.

Bibliographic information published by the Deutsche Nationalbibliothek
The Deutsche Nationalbibliothek lists this publication in the Deutsche Nationalbibliografie; detailed
bibliographic data are available on the Internet at <http://dnb.d-nb.de>.

Die vorliegende Ausgabe *Ліберал та дзеркало (Liberal ta dserkalo)* stellt die vom Autor Viktor Silbermann selbst übersetzte und geringfügig überarbeitete ukrainische Ausgabe der 2024 unter dem Titel *Der Liberale und sein Spiegelbild: Ein ungewöhnliches Vorkommnis in der Lutherstadt Wittenberg* (ISBN 9783838213712) erschienenen deutschsprachigen Originalausgabe dar. Die ukrainischsprachige Ausgabe ist zugleich auch bei Дух і літера (Duch i litera), Kyjiw, unter dem Titel *Ліберал та дзеркало: Незвичайна містична подія, що сталася у місті Лютера Віттенберзі* erschienen.

ISBN (Print): 978-3-8382-2271-4

ISBN (E-Book [PDF]): 978-3-8382-8271-8

Edition Noëma

© *ibidem*-Verlag, Hannover • Stuttgart 2026

Leuschnerstraße 40

30457 Hannover

Germany / Deutschland

Alle Rechte vorbehalten

Das Werk einschließlich aller seiner Teile ist urheberrechtlich geschützt. Jede Verwertung außerhalb der engen Grenzen des Urheberrechtsgesetzes ist ohne Zustimmung des Verlages unzulässig und strafbar. Dies gilt insbesondere für Vervielfältigungen, Übersetzungen, Mikroverfilmungen und elektronische Speicherformen sowie die Einspeicherung und Verarbeitung in elektronischen Systemen.

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in or introduced into a retrieval system, or transmitted, in any form, or by any means (electronic, mechanical, photocopying, recording or otherwise) without the prior written permission of the publisher. Any person who commits any unauthorized act in relation to this publication may be liable to criminal prosecution and civil claims for damages.

Printed in the EU unless stated otherwise on last page.

«We can forgive a man for making a
useful thing as long as does not
admire it».

Oscar Wilde,
*The Picture of Dorian Gray*¹

«Нас всех подстерегает случай...»

Александр Блок,
*Возмездие. Пролог*²

¹ «Ми можемо пробачити людині створення корисної речі, доки вона нею не захоплюється» (з англ.). Оскар Уайльд — ірландський письменник (1854–1900), *Портрет Доріана Грея* (оригінальна англійська назва: *The Picture of Dorian Gray*).

² «На всіх нас випадок чатує...» (з рос.). Олександр Блок — російський поет (1880–1921), *Відплата* (оригінальна російська назва: *Возмездие*).

ПЕРЕДМОВА

Є у Східній Німеччині багато не дуже великих і не дуже маленьких затишних містечок, які, на щастя, майже не постраждали від війни та соціалістичних експериментів у містобудуванні. Але тільки два з них поряд зі своїми ще середньовічними іменами носять ім'я людини, яка стояла на чолі тих, хто так змінив світові звичаї та європейську історію в XVI столітті, що життя мільйонів людей у всьому світі вже понад 500 років визначається цими змінами.

Я маю на увазі Мартіна Лютера, ім'я якого включено в назви середньовічних східнонімецьких міст Віттенберга і Айслебена з 1922 і 1946 років відповідно. Хоча, на мій погляд, Айслебен заслужив назву міста Лютера («Лютерштадт» німецькою мовою) лише тому, що він був і місцем народження, і місцем смерті Мартіна Лютера. На відміну від Айслебена, Віттенберг насправді заслужив назву Лютерштадт, тому що саме це місто стало місцем, де Лютеру та невеликій групі його послідовників вдалося досягти таких глибоких змін у європейському суспільстві того часу, що вони не лише й досі формують життя та культуру багатьох людей у багатьох країнах світу, а й стали першим справжнім зародком плюралізму.

І що ж тут дивного, що люди з усього світу завжди прагнули відвідати Віттенберг, щоб зрозуміти, як і чому ці зміни відбулися саме в цьому місті. І не викликає подиву, що в такому загадковому місці деякі з тих, хто шукає ці причини, іноді можуть зустрітися і з чимось таємничим, не до кінця зрозумілим, що ховається між численними старими стінами будинків цього міста і відкриваються людям тільки час від часу. Про одну таку незвичайну подію — зустріч російського

письменника-ліберала із таким, на перший погляд незбагненим, явищем, а також про те, чим ця зустріч закінчилася, і розповідає ця книга.

Я вважаю, ні — я глибоко впевнений, що серед читачів цієї книги після того, як вони слідом за автором теж пройдуть цією незвичайною історією, напевно знайдуться естети, які скажуть, що це ніяка не література, а просто звичайний памфлет і, можливо, навіть додадуть презирливо «нікому не потрібний памфлет». Більшість російських лібералів, впевнених, причому багато хто з них цілком щиро, що на світі немає і не може бути нічого прекраснішого за «велику російську культуру», назвуть це «пасквілем на російську літературу і на російську опозицію Путіну» і, можливо, навіть — «брудним пасквілем». Отже, я вже чую свист каміння, що летить у мій бік...

Але оскільки памфлет, якщо вірити Вікіпедії, тільки тим і відрізняється від пасквіля, що стосується не особистого життя, а суспільної діяльності особи (не випадково, напевно, у більшості європейських мов обидва ці визначення починаються з однакової літери), то правильним буде не починати безглузду полеміку, а залишити і визначення того, що одного разу трапилося у місті Лютера Віттенберзі, і те, як у цій книзі про це розповідається, кожному читачеві безпосередньо. І я сподіваюся, що вдумливий читач пробачить мені написання цієї книги, тому що він обов'язково зрозуміє, що сам автор ні в якому разі не повинен захоплюватися своїм твором, і насамперед тому, що сам автор принципово не здатен об'єктивно оцінити ступінь корисності його праці...

Крім того, я також сподіваюся, що читач зрозуміє, що головний герой цієї книги є насправді лише узагальненим представником багатьох ліберальних російських

письменників, і все, що відкрилося в цьому герої, завдало мені справжнього душевного болю. І цей біль тим більше великий, що багато хто з цих письменників були серед улюбленців багатьох російськомовних читачів, у тому числі і серед моїх улюбленців. Ось чому я хочу сказати, злегка перефразовуючи Еміля Золя, що «з людиною, яка описана в цій книзі, я особисто не знайомий, ніколи її не бачив безпосередньо і не маю особисто до неї ніякого недоброго почуття або ненависті. Для мене ця людина лише узагальнене поняття, втілення суспільного зла»¹.

Оскільки більшість персонажів, які фігурують або згадуються в цій книзі, є письменниками, переклад деяких цитат із творів іноземних письменників на українську мову був необхідним. Більшість із цих перекладів створив сам автор. Автори решти перекладів на українську мову вказані у виносках на сторінках книги.

І ще кілька слів про примітки. Я пишу це для тих читачів, які можуть вважати, що цих виносок (роз'яснень) у книзі занадто багато і без деяких можна було б і обійтися. Я дав їх тому, що нещодавно зі здивуванням переконався, що є, наприклад, достатня кількість російсько- та україномовних інженерів (до речі, прекрасних фахівців у своїх галузях), які вважають, що рядки «Я лиру посвятил народу своєму»

¹ Еміль Золя (1840–1902) — французький письменник. Йдеться про його статтю *Я звинувачую...* (французька оригінальна назва: *J'accuse...*), в якій письменник став на захист капітана Альфреда Дрейфюса, несправедливо звинуваченого в шпигунстві та засудженого на довічне ув'язнення, тільки тому, що він був євреєм. Ця стаття розділила не тільки Францію, але й усі країни Європи на прихильників та противників невинності Дрейфюса (так званих дрейфусарів та антидрейфусарів), призвела до перелому у справі Дрейфюса та до його подальшого повного виправдання.

належать Пушкіну¹. Мені навіть здалося, що це різновид якогось суспільного явища, коли від одного з таких фахівців я ще й почув, що вислів «Мавр зробив свою справу, мавр може йти» походить із драми Шекспіра² *Отелло, мавр Венеції*³...

Але якщо читач все ж таки зауважить, що я зловжив правом автора і дав у книзі надто багато роз'яснень у виносках, то він легко може скористатися своїм правом читача і через роз'яснення, які він вважає зайвими, просто «перестрибнути», тим більше, що вони подані не в кінці книги, а безпосередньо на її сторінках.

До речі, про форму цих роз'яснень. Я використовував виноски на сторінках тільки тому, що з раннього дитинства ненавидів зібрання приміток та роз'яснень, що зібрані наприкінці книги. І мені здається, що я не самотній у цьому почутті, і що читач зустріне такі виноски (які легко читати, а можна й пропускати) із вдячністю.

І нарешті *last but not least*⁴. Слідом за лордом Байроном я також можу написати, злегка його перефразовуючи: «Є багато творів, наприклад книга Оскара Уайльда, яка вже була згадана тут, композиція яких з метою кращого утвердження головної

¹ Олександр Сергійович Пушкін (1799–1837) — поет, драматург, прозаїк, класик російської літератури. Але ці рядки належать іншому класику російської літератури, поетові Миколі Олексійовичу Некрасову (1821–1878). Вони взяті з його вірша *Елегія* (російська оригінальна назва вірша: *Элегия*).

² Вільям Шекспір (1564–1616) — англійський драматург, поет і актор; оригінальна англійська назва згаданої п'єси: *Othello, The Moor of Venice*.

³ Насправді цей вираз належить мавру на ім'я Мулей Хасан, персонажу із драми німецького поета Фрідріха Шиллера (1759–1805) *Змова Фієско в Генуї* (оригінальна німецька назва: *Die Verschwörung des Fiesco zu Genua*).

⁴ Останнє, але не менш важливе (англійський вислів).

ідеї книги створена містичною. Підкріплений, на мою думку, цим авторитетом і цим прикладом, я не буду вибачатися за спробу також використати подібну композицію в цій книзі — якщо ж вона не матиме успіху, я буду задоволений знанням, що причина цієї невдачі полягає лише у виконанні, а не в концепції цієї книги»¹.

Що ж, мені здається, що читач уже достатньо підготовлений до знайомства з цією історією, тож — вперед до неї самої!

Віктор Зільберман

¹ Лорд Джордж Гордон Ноель, 6-й барон Байрон (1788–1824) — британський поет. Йдеться про передмову до його поеми *Паломництво Чайльд-Гарольда* (оригінальна англійська назва: *Childe Harold's Pilgrimage*).